

Odpad končí vo väčšine prípadov na skládkach, Slovensko zaostáva v triedenom zbere

Bratislava 15. februára 2019 – Najvyšší kontrolný úrad SR v minulom roku vykonal prierezovú kontrolu, ako sa realizuje **politika triedenia komunálneho odpadu** a či sa plnia ciele, ku ktorým sa Slovensko zaviazalo v strategických dokumentoch. Cieľom EÚ je, aby sa v roku 2020 zrecyklovalo 50 % odpadu, Slovensko sa zaviazalo vytriediť až 60%. V súčasnosti na Slovensku je miera recyklácie jedna z najhorších v EÚ, až 2/3 odpadu končí na skládkach. Kontrolou bol preverený rezort životného prostredia, ako tvorca politiky odpadového hospodárstva, a 58 vybraných obcí, najmä väčších miest. Celkovo bolo preskúmané nakladanie s približne tretinou komunálneho odpadu v SR.

Hlavným cieľom odpadovej politiky štátu je predchádzanie vzniku odpadu a čo najvyššia miera jeho zhodnotenia. Všetky opatrenia majú viesť k obmedzovaniu ukladania odpadu na skládky, pretože to predstavuje nielen finančný, ale hlavne veľký environmentálny problém. Úlohou štátu je vytvoriť vhodnú legislatívu pre triedený zber a budovať u občanov povedomie o jeho potrebe. Obce sú zodpovedné za dodržiavanie štátom nastavených pravidiel, zabezpečenie efektívneho a účinného systému triedenia, ale aj za aktívne propagovanie triedenia odpadov medzi občanmi.

Kontrola NKÚ poukázala na nízku účinnosť opatrení prijatých rezortom životného prostredia. Pri dodržiavaní zákonných povinností MŽP SR neboli zistené významné nedostatky, niektoré oblasti však boli splnené len formálne a z pohľadu zvýšenia úrovne triedenia odpadu nemali očakávaný efekt. Ako **nedostatočná sa ukázala aj kontrolná funkcia štátu**, ktorá ministerstvu životného prostredia vyplýva priamo zo zákona o odpadoch. Preverenie správnosti vykazovania údajov obcí o komunálnom odpade boli zo strany NKÚ SR identifikované významné nedostatky. Fakt, že išlo o systémové chyby, poukazuje na absenciu akéhokoľvek kontrolného mechanizmu na overenie údajov uvádzaných vo výkazoch obcí zo strany štátu. Jednotný informačný systém pre celé odpadové hospodárstvo, ktorý bol zriadený novým zákonom o odpadoch, od roku 2016 neexistuje a kontrolóri upozorňujú na fakt, že jeho odovzdanie do pilotnej prevádzky predpokladá rezort životného prostredia najskôr koncom roku 2020.

Za obdobie rokov 2015 až 2017 **sa neznižoval miestny poplatok za odpad aj napriek tomu, že za triedený odpad už od polovice roka 2016 neplatia obce, ale producenti odpadu.** Aj napriek tomu, že podiel triedeného odpadu mal rastúci trend u takmer 90 % obcí, k zníženiu miestneho poplatku došlo len v štyroch prípadoch. V takmer polovici kontrolovaných obcí a miest sa vyskytol zásadný problém, ktorým bolo doplácanie finančných prostriedkov na nakladanie s odpadmi z obecného rozpočtu napriek tomu, že za túto činnosť majú platiť občania. Reálne preto nemôže byť splnená hlavná myšlienka zákona "čím viac vytriediš, tým menej zaplatíš". Národná autorita pre oblasť externej kontroly **hodnotí negatívne aj nezvýšenie poplatku za uloženie odpadu na skládku** napriek tomu, že táto skutočnosť bola Slovensku viackrát vyčítaná aj zo strany EÚ, v rámci ktorej má naša krajina tento poplatok jeden z najnižších.

Oveľa závažnejší je fakt, že do súčasného obdobia neboli zo strany štátu vykonané takmer **žiadne ciele a tematické informačné kampane**, ktoré mali byť zamerané od firiem a obcí až po samotných občanov. Príklady dobrej praxe z Európy totiž ukazujú, že práve informovanosť a osveta je kľúčová pre zvýšenie povedomia spoločnosti o tejto téme, je kľúčom k tomu, aby občania boli motivovaní k triedeniu vyprodukovaného odpadu. Ich realizácia z prostriedkov EÚ sa posunula až do rokov 2018, 2019, pričom takéto oneskorenie, vzhľadom na snahu dosiahnuť cieľ triedenia do roku 2020, vníma národná kontrolná autorita negatívne.

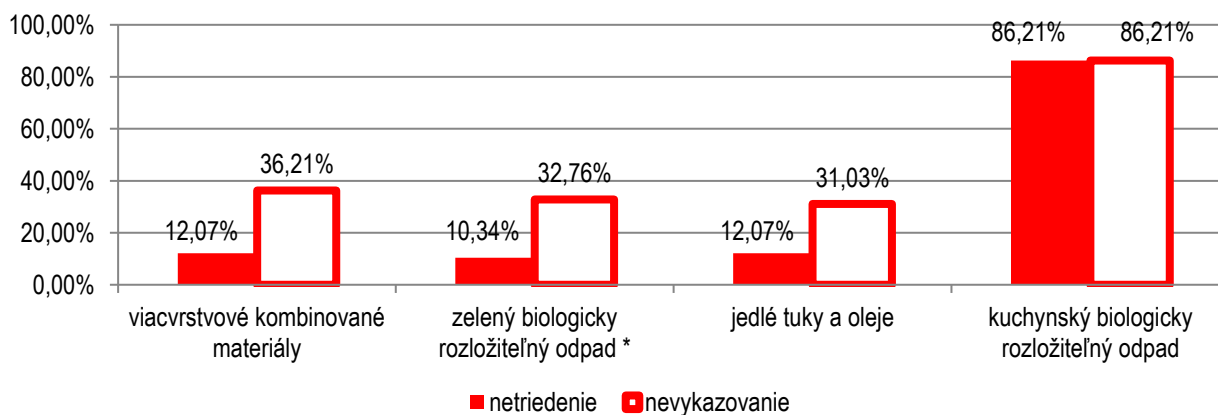
Kontrola v obciach odhalila významné chyby vo vykazovaných údajoch o odpadoch až v tretine kontrolovaných obcí, čo negatívne ovplyvnilo výsledky triedenia aj na národnej úrovni. Toto zistenie znamená, že **sa v skutočnosti triedi viac odpadu, ako samosprávy štatisticky vykazujú.** Napríklad v mestách Dunajská Streda a Vranov nad Topľou to bol dokonca viac ako štvornásobok. Vo viac ako polovici prípadov zber triedeného odpadu neprechádzal evidenciou obce. Z environmentálneho hľadiska je dôležité okrem štatistických cieľov sledovať aj vývoj v triedení pre jednotlivé zložky odpadu. Napríklad mesto Filákov, ktoré v roku 2017 štatisticky vytriedilo najviac odpadu spomedzi miest nad 10 000 obyvateľov (60,60 %), ale viac ako 80 % všetkého vytriedeného odpadu tvorili kovy. Až tretina obcí netriedila štyri z ôsmich povinných zložiek odpadu. Zber jednej z nich, kuchynského biologicky rozložiteľného odpadu, prakticky nefungoval kvôli výnimkám,

ktoré ministerstvo v minulosti zaviedlo zo zákona (graf 1). **Výsledkom je, že takmer polovica obcí nemá účinný systém triedenia odpadu.** Väčšina obcí mala triedený zber zabezpečený prostredníctvom externej spoločnosti. V takom prípade bola negatívne hodnotená skutočnosť, že obec na túto spoločnosť prenášala celú súvisiacu agendu a tým aj zodpovednosť za plnenie svojich vlastných cieľov. Kontrolou bolo zhodnotené, že takmer v polovici obcí je možné dosiahnuť ciele na rok 2020. Väčšina z týchto obcí sú veľké mestá, ktoré sú najväčšími producentmi komunálneho odpadu. Odstránením zistených nedostatkov a prijatím navrhnutých odporúčaní sa SR môže splneniu cieľov EÚ výrazne priblížiť.

Kým z finančného hľadiska prenesenie finančnej zodpovednosti za triedenie na výrobcov môže byť vnímané pozitívne, negatívom na druhej strane je, že miestne samosprávy sa tak zbavujú zodpovednosti za zabezpečenie triedenia, tým strácajú aj motiváciu na plnenie cieľov. Negatívum vidí NKÚ SR aj v prenechaní zodpovednosti za oblasť propagácie triedenia len na organizácie zodpovednosti výrobcov, podľa kontrolórov **téma pozitívnej komunikácie musí byť v záujme verejných inštitúcií** a preto nie je možné z tejto agendy vynechávať obce, mestá či zodpovedné štátne inštitúcie. Cestou môže byť zapájanie vzdelávacích inštitúcií, škôl do komunikačných projektov, pretože mladá generácia, deti, študenti sú voči otázkam ochrany životného prostredia, triedeniu dopadu najviac otvorení, pozitívne nastavení.

Kontrola ukázala, že v oblasti triedenia odpadu existujú v SR značné rezervy, ktoré môžu v budúcnosti spôsobiť významný nárast podielu triedeného odpadu aj pri súčasnej ochote obyvateľov odpad triediť. K zvýšeniu podielu triedeného odpadu by preukázateľne prispelo najmä úplné a správne výkazníctvo obcí, zabezpečenie triedenia všetkých povinných zložiek odpadu všetkými obcami, vytvorenie správnej metodiky pre odhad vytriedeného zeleného odpadu v domácnostiach a zrušenie výnimiek na triedenie kuchynského odpadu. Lepšia evidencia triedenia odpadov sice môže Slovenskú republiku priblížiť k formálnemu splneniu cieľov, avšak nemala by byť jedinou snahou v oblasti triedenia odpadov. Oveľa dôležitejšie je **prostredníctvom cieľových kampaní budovať povedomie občanov o potrebe triedenia odpadu** a o tom, že odpad je nielen vážny environmentálny problém, ale vyseparovaný odpad môže byť správnym ekologickým zhodnocovaním ďalej využitý.

Graf č. 1: Počet obcí, ktoré netriedili alebo nevykazovali povinné zložky odpadu

* V prípade zeleného biologicky rozložiteľného odpadu viac ako polovica obcí neplnila ani štandardy, ktoré určujú, akým spôsobom má byť triedený zber zabezpečený.